№ 31 (135) 31 ЛІПЕЕНЯ 2024 г.
наша СЛОВА.pdf

Макар Касцевіч (Краўцоў)

Беларусы ў Вільні, іх арганізацыі, партыі і прэса

Жыццё беларусаў у Польшчы, якое пульсавала ў часы першых выбараў 1922 г. у Сойм і Сенат, значна сцішылася пасля распаду камуністычнай "Грамады" ў 1927 г. і дарэшты скурчылася пасля пройгрышу беларусамі выбараў 1930 г.

З таго часу ў беларускім руху ў Польшчы і асабліва ў Вільні, як месцы, адкуль кіруецца гэты рух, пачалася стагнацыя і змярцвенне.

Сучасны стан беларускай справы ў Вільні за апошнія гады змяніўся нязначна і коратка прадстаўлены гэтак:

1) Т-ва беларускай школы (старшыня Стэцкевіч); 2) Т-ва беларускай асветы (старшыня Кароль) ; 3) Беларускі інстытут гаспадаркі і культуры; 4) Беларуская гімназія (філіял гімназіі імя Славацкага); 5) Польска-беларуская двухмоўная агульнаадукацыйная школа ў Новым свеце (раён Вільні - *Л.Л.*); 6) Беларускае навуковае таварыства (старшыня А. Луцкевіч); 8) Звяз студэнтаў-беларусаў УСБ (Віленскі ўніверсітэт імя Баторыя - *Л.Л.*); 9) Беларусазнаўчае таварыства пры УСБ; 10) Беларускае таварыства імя Фр. Скарыны якое было заснавана замест распушчанай студэнцкай карпарацыі "Скарынія"; 11) Беларускае выдавецкае таварыства; 12) Беларускае хрысціянскае выдавецтва; 13) Беларуская друкарня імя Фр. Скарыны; 14) Тры беларускія кнігарні; 15) Беларускі кааператыўны банк па вуліцы Каралеўскай; 16) Беларускае таварыства дабрачыннасці; 17) Таварыства беларускіх пчаляроў "Пчала"; 18) Звяз настаўнікаў-беларусаў; 19) Звяз жанчын-беларусак; 20) Беларускія скаўты пры беларускай гімназіі, і нарэшце, 21) Беларускі нацыянальны камітэт, які аднак, ужо працяглы час не прадстаўляе беларусаў у Польшчы.

З моманту ліквідацыі камуністычнай "Грамады" і яе спадкаемцы, выразна камуністычнага "Змагання", самай уплывовай і буйной беларускай партыяй у Польшчы застаецца Беларуская хрысціянская дэмакратыя, якая ў сваіх шэрагах мае не толькі католікаў, але таксама і частку праваслаўных беларусаў. Зараз гэта адзіная беларуская партыя ў Польшчы, калі не лічыць нелегальнай КПЗБ, бо верны саюзнік хрысціянскіх дэмакратаў - Сялянскі звяз, пасля выбараў 1930 г. цалкам знік як і яго газета "Сялянская Ніва".

Акрамя вышэй пералічаных, на беларускім палітычным гарызонце мы бачым толькі: 1) Унутрана раздробленых і аслабленых беларускіх паланафілаў, 2) Калі брыць пад увагу славуты беларускі сацыяльны радыкалізм, дык яшчэ больш экзатычную фашысцкаю групку пад пампезнай назвай Беларуская нацыянал-сацыялістычная партыя!

Беларуская прэса прадстаўлена ў Вільні наступнымі выданнямі: 1) "Беларуская Крыніца" - орган хрысціянскай дэмакратыі. Апошнім часам друкуецца двума беларускімі алфавітамі. Гэта старэйшае беларускае выданне ў Польшчы, якое выходзіць ўжо шмат гадоў. Сучасны рэдактар - Ян Пазняк; 2) "Родны Край" - орган беларускай паланафільскай групы, выходзіць некалькі гадоў, друкуецца кірыліцай; 3) "Новы Шлях" - орган "беларускіх нацыянал-сацыялістаў", гэта выданне выдаецца ўжо некалькі гадоў і ў беларускім руху з'яўляецца своеасаблівай газетай. У лютым гэтага года (1935 г. - *Л.Л.*) беларускія радыкальныя колы спрабавалі аднавіць сваё выданне, аднак чырвоны "Крыгалом" пацярпеў крах з першага нумара - ён быў імгненна канфіскаваны, і справа на гэтым закончылася.

Усе вышэйпералічаныя выданні, па сваім характары адпавядаюць нашым палітычным штодзённікам (маецца на ўвазе польскім - *Л.Л.*), аднак з-за слабасці беларускага грамадскага жыцця і абмежаванасці сродкаў, выходзяць толькі раз на тыдзень, а часам і радзей!

Толькі падчас перадвыбарчай агітацыі яны пачынаюць выходзіць па два, а то і па тры разы на тыдзень, бо дэпутацкі мандат - смачная рэч і дзеля яго варта трошкі патрэсці кішэню - а можа нешта і атрымаецца!

Пяройдзем да рэлігійных часопісаў. Сярод іх на першым месцы знаходзіцца: 1) "Хрысціянская думка" - беларускі штомесячны рэлігійны часопіс, які некалькі гадоў рэдагаваў кс. Адам Станкевіч, друкаваўся лацінкай; 2) "Светач Беларусі" - некалькі гадоў выдаецца Т. Вернікоўскім як орган праваслаўных беларусаў. Друкуецца кірыліцай,

pawet.net

выходзіць нерэгулярна, з перапынкамі; 3) "Да злучэння" - беларускі уніяцкі штомесячнік, 4 гады выдаецца ў Вільні пад рэдакцыяй а. А. Неманцэвіча накладам Місіі айцоў езуітаў усходняга абраду ў Альбяртыне. Трэба адзначыць, што да апошняга часу таксама выдавалі свой часопіс для беларускага насельніцтва метадысты.

Сярод літаратурна-навуковых выданняў, покуль што бачым толькі штоквартальнік "Калоссе", які друкуецца на кірыліцы. Яго папярэднікам быў "Нёман".

Прафесійных часопісаў мала: 1) "Беларуская борць" - штомесячнік пчаляроў; 2) "Самапомач" - беларускі кааператыўны штомесячнік.

Перастаў выходзіць фінансаваны праз "Грамаду" сялянскі штомесячнік "Саха". Па той жа прычыне не выходзіць і гумарыстычны двухтыднёвік "Маланка".

Напрыканцы пра беларускія маладзёвыя выданні: 1) "Студэнцкая думка" - шматгадовы орган студэнтаў-беларусаў у УСБ. Лічыцца штомесячнікам, але выходзіць нерэгулярна; 2) "Шлях моладзі" - штомесячнік пад рэдакцыяй М. Пяцюкевіча; 3) "Золак" - літаратура-навуковы штомесячнік які выдаюць радыкальныя беларускія студэнцкія колы, і 4) "Пралескі" - штомесячнік для дзяцей, друкуецца лацінкай пад рэдакцыяй пані Войцік. Выдавец кс. Глякоўскі.

Каб мець правільнае ўяўленне пра беларускае жыццё ў Вільні, да вышэйпрыведзеных звестак трэба дадаць яшчэ некалькі каментароў.

Мяркуючы па ўсяму, шматлікія беларускія ўстановы ў Вільні, ці прынамсі, палова з іх, існуюць толькі на паперы і не выяўляюць ніякай дзейнасці. У старшынях гэтых інстытуцый мы бачым, пераважна адных і тых жа асоб. Газеты характарызуюцца недаўгавечнасцю. Літаратурна-навуковыя часопісы звычайна завяршаюць сваё існаванне пасля выдання двух нумароў, а штоквартальнікі - аднаго. У апошнія гады ў Вільні амаль што не было нават самадзейных беларускіх спектакляў.

Беларуская вёска загразла ў матэрыяльных праблемах і, нягледзячы на адчайныя намаганні жменькі беларускіх інтэлігентаў у Вільні, наогул мала цікавіцца беларускім рухам.

K. Smreczynski [Макар Касцевіч (Краўцоў)]. Bialorusini w Wilnie. Ich organizaje, stronnictwa i prasa // Slowo. 1935. № 74.

Пераклад і каментаванне Леаніда Лаўрэша.

Урок інфармацыйнай культуры "Беражы кнігі з дзяцінства"

Кнігі як людзі: нараджаюцца, жывуць, старэюць і нават паміраюць, і, каб гэтага не адбылося, у філіяле "Лідская гарадская бібліятэка № 2" прайшоў урок інфармацыйнай культуры "Беражы кнігі з дзяцінства". Падчас уроку дзеці выпроствалі старонкі, якія заламаліся, сціралі гумкай алоўкавыя пазнакі, падляплялі старонкі скотчам і тарцы паперай.

Займаючыся рамонтам кніг, дзеці захапіліся пасучаснасму карыснай справай, уключыліся ў працу з жаданнем і цікавасцю. Дзеці адчулі важнасць сваёй працы, самастойна прыйшлі да высновы: кнігі трэба берагчы!

ТК "Культура Лідчыны".